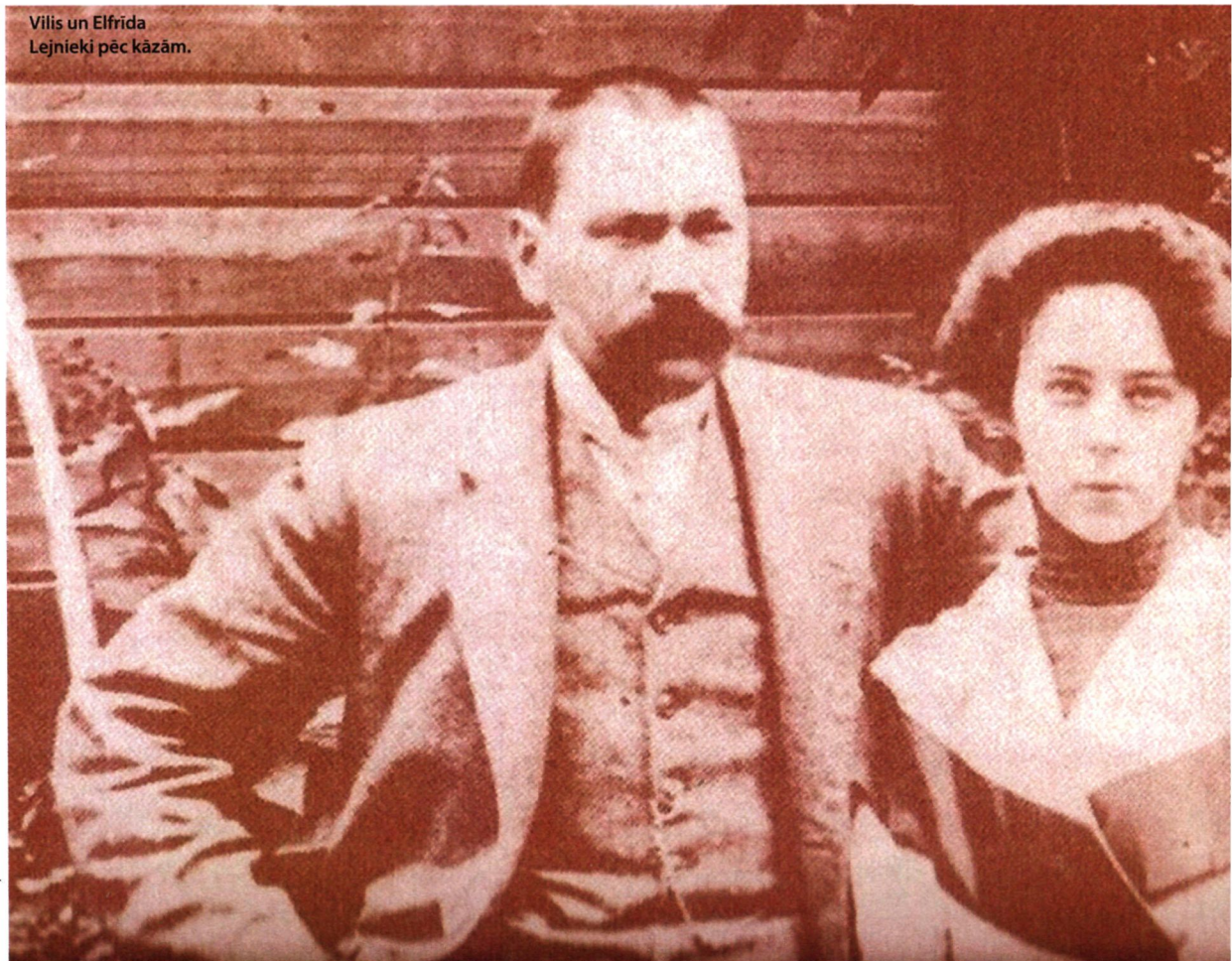

Vilis un Elfrida
Lejnieki pēc kāzām.

Skolotāja Lejnieka jaunības kļūda

■ MAIJA KREKLE

Aiz sienas raud zīdains. Sīkā, žēlā balss jauno vīrieti padara vai traku. Cik var vēkšķēt! Kā gribas klusuma un miera! Tad varētu iztēlē būt kopā ar savu mīļoto – spožas lampas apgaismotā gultā viņi abi lasa dzeju... Galva pie galvas, plecs pie pleca, rokas saskaras, domas un jūtas saskan. Un vēl kāda jutekļus ielīkxmojoša vīzija: pie klavierēm sēž viņa – cēlā, mīļotā, maigā un trauslā – baltā neglīzē, nē, gaišzilā princešu kleitā tērtā. Meitene paceļ galvu uz augšu – ak, daiļums! Jau Liezeres skolā Vilis, jauns skolotājs, dažkārt tīšām paņēma divpadsmitgadīgo Frīdiju aiz smakriņa, lai redzētu viņas dzirkstošās, laimīgās acis. Tas ir vīrs, ko visi no skolas sola zinām kā dzejnieku PLŪDONU.

Viņš nespēj dzejot, viss viņam riebjas, uztraukts un nervozs jaunais cilvēks gaida brīvību no tikko noslēgtās laulības važām.

Aiz sienas raud puisēns. Tas ir viņa dēls Tālvāldis.

Veselīgais lauku zēns ar "flammēm"

Bērns tēvam ir tikai nevēlams traucēklis. Pat uz kristībām Vilis negrib doties, bet sievas asaru dēļ tomēr uz ceremoniju aiziet. Vai tā ir poza vai paties naidis, ko radījusi pārāk vēla atziņa, ka nav iespējams neko pieņemt no nemilamas sievietes, lai arī tas simtkārt būtu paša miesa un asinis? Vēstulēs Frīdijas mātei nav minēts pat dēla vārds, ir tikai anonīms apzīmējums – bērns, un tas ir labākais no visiem tiem vārdiem, ko nelaimīgais tēvs vēltījis savam vēl nelaimīgākajam dēlenam.

Bet viņa sirds taču ir tik dzīva un silta, tik miloša! Tik laimes alkstoša! Un dzejnieka dvēsele viņam ir, un talants, ko atzīst Blaumanis, Poruks, Teodors Zeiferts! Ikdienu paiet skolas darbā – arī Viļa "otra puse" (tikai tā dzejnieks apzīmē sava dēla divdesmitgadīgo māti, vēl arī – "viņa") ir skolotāja, tāpēc viņiem bija jālaulājas. Ja to neizdarītu, viņš gan varētu būt brīvs, bet "viņa", palikdama bez darba, pēc abu šķiršanās viena nespētu uzturēt bērnu. Vilis vada moksli dienās, mēnešus līdz baznīcas konsistorijas spriedumam un cer, gaida, atceras zaļo jaunību...

Jau 19 gadu vecumā Vilis tic, ka būs liels dzejnieks. Kuldīgā, skolotāju seminārā mācīdamies, viņš savas sirds domas sūta mīļajam brālim Jānim (ir arī divi vecākie brāļi Kārlis un Augusts, kam praktiskāka daba). Vilis jūtas kā nākamais ģenijs un praviets, viņš drošina arī jaunāko brāli nākt ģeniju pulkos (Jānis tiešām izmēģinās roku rakstniecībā, viņa pseidonīms būs Visvaldis). Viņš pats semināra laikā ir izdevis pirmo dzeju krājumu, īsti nogatavojušies jau tie dzejoļi vēl nav, bet, ja salīdzina ar

cietienu... Ak, jaunība, tavu drosmi un pārliecību! Dzīves mērķis skaidri nosprausts, klāt pašpalāvība un dzīves spars!

Naudas gan vienmēr pietrūkst, visu laiku jādzīvo parādos, ne mamma, ne liele brāļi naudu nesūta, tikai Jancis palīdz no sava aptiekāra mācekļa mazumiņa. Un vēl ilgus gadus palīdzēs.

Vilis nav bālais melanholiskais dzejnieks, viņš ir veselīgs lauku zēns ar priekā pilnu dzīves uztveri, kam

Puķe pagadījās ceļa malā, Vilis to ir noplūcis. Šī sieviete zina visu par Frīdiju, bet tagad esot laimīga, ka viņš tai pieder.

ir savas "flammes", draugi, izpriecas. Kad jautriem mācību gadi beidzas, viņš nonāk Vidzemē un kļūst par skolotāju Liezeres bērniem. Jau ap 20. oktobri tur ir dziļš sniegs, bez galošām netiek ārā, bet tās brālis – viņa labais ģenijs Jancis – nav atsūtījis. Kas atliek? Dzejot! Trijās dienās desmit lapas ar dzejoļiem gatavas. Ziemā Vilim piemetas veselības kibeles – acis ir slimas un seja pleķaina. Jālūdž brālim acuzāles, lanolīns, vazelīns, glicerīns, zāles pret ādas parazītiem, tad vēl ziepes, kas nepadara seju plūksnainu, un matu pomāde. Vēl viņam gribas krustiņu, ko nēsāt kaklā. Skolotājam jābūt paraugam visās lietās!

Labi, ka brālēns Plutu Vilis strādā "Baltijas Vēstnesī", tagad Lejnieku Vilis turp droši var sūtīt savus darbus. Viņš mudina arī brāli "uzcept kādas novelītes". Galvenais, lai brālis mācās, lai kļūst zinātniski izglītots speciālists kaut vai vienā nozarē

– jo tad arī daudz cienījāmāks viņš būs kā rakstnieks. Bet Vilim pašam jāiet pie pagasta tiesas par apvainošanu. Pēc tam ar skumjām jāpamet Liezere, kur par viņu jūsmo kāda mīļa sirds, kur aug meitene, ko viņš gribētu reiz saukt par savu mīloto. Līdz tam gan vēl ilgi jāgaida, jo Elfrīdai Melbārdei ir tikai 12 gadu.

Meitene nenojauš, kādus plānus kaļ viņas māte kopā ar skolotāju. Protams, Anna Melbārde, krietna saimniece, laulāta sieva un vairāku bērnu māte, savas jūtu vibrācijas pret Vili uztver kā mātišķu emociju izpausmes. Vilim, kurš tik tālu no savas mātes Annas dzīvo un tūlīt to pazaudēs uz mūžiem, Liezeres Annas maigās rūpes ir mīļas. Lejnieku mātei, tik agri paliekot atraitnēs ar četriem dēliem, nebija daudz laika mīlināties un čubināties. Viņai bija jāpūlas, lai dēli dabūtu izglītību un droši varētu nostāties uz savām kājām.

Savukārt Melbāržu Anna, pārtikuša saimniece milētā sieva, spēj atlicināt laiku arī smalkākām būšanām. Viņa var maigi noglāstīt saslimušā jauneklja galvu, viņa drīkst atlikt visus darbus, lai uzklāsit viņa domas, lai sajūsminātos par viņa dzejām. Elfrīdas skolotājs ir biežs viesis pie Melbāržiem, kur meklē un atrod ģimenes siltumu. Te dzimst skaistais sapnis – Elfrīda reiz varētu kļūt par viņa sievu. Anna ir ar mieru. Viņa atdotu visu šim cilvēkam, kas viņā radījis nojausmu par citas, neikdienišķas, dzīves iespējamību.

Frīdijas varā

1897. gada rudeni Vilis Lejnieks satiek Bigauņciemā – Rīgas liča Kurzemes krastā. Te ir pavisam cita dzīve – drūma, nabadzīga, vienmūļa. Dzejniekam, kas grib savas tautas sāpi izteikt, te daudz ko vērot un pārdzīvot. Bet jaunam cilvēkam, kas skumst pēc tuvas un saprotošas sirds, kam miesa alkst prieku, – tam ir grūti drūmajā jūras krastā.

Septiņus garus gadus viņš gaidījis, audzinot sev tādu laulātu draudzeni, kas milētu ne tikai abu miesīgus bērnus, bet arī – un jo vairāk! – viņa gara darbus. Trauslo, brīžam velnišķīgi nebēdīgi pusaudzi Vilis ir skatījis kā ideālu, bet viņa savā bijušajā skolotājā redz vien parastu divkājainu vīrišķīgu subjektu ar ūsām. Vai viņa to spēs iemīlēt? Vai Frīda varēs piedot un aizmirst to, ko Vilis nodarījis?

It kā nepietiktu jau, ka viņš un viņa trīs brāļi ir atraitnes dēli, kas pēc mātes nāves palikuši bez dzimtajām mājām. Nu vēl klāt šī nelaieme, šis sods par vieglprātību, par puķu plūksanu ceļmalā! Vai sapņu kuģim tagad jānogrīmst?

Otilija Kuča un Vilis
Lejnieks 1901. gadā.

Pelēks ūdens klajs, pelēkas rudens debesis, pelēki ļaudis, kas velk savu pelēcīgo eksistenci. Un nebeidzamā zivju smaka... Kā žurkas grauz domas – kur ņemt naudu? Nekad tās nepietiek.

Vilis Annai rakstīs, ka Bigauņciems viņam bijis kā notiesātam Kamčatka vai Sahalina, jūra ar drūmajām kāpām un zvejnieki ar savām zivīm apnikuši līdz kaklam. Viņš var par tiem dzejot, bet dzīvot ar tiem kopā – nē, ilgāk par gadu tas nav izturams. Tāpēc nākamo vasaru Vilis vada jautri, viesodamies Vecmuižā un Stelpē, tiekoties ar feiniem skuķiem, spēlējot krocketu un preferansu, šau-

jot mērķi ar flinti vai revolveri. Rīgas Latviešu biedrības rīkotajās vasaras sapulcēs viņš iepazīstas ar individuālāko no visiem jaunajiem rakstniekiem – Jāni Poruku, kas studē politehniku un ir liels Bakha un Veneras cīnītājs (arī Vilis jau par tādu kļuvis).

Vilis Lejnieks, skolotājs, dzejnieka vārdā Plūdons, 1898. gada rudenī iekaro Rīgu. Viņš ir otrais adjunktis pie Rīgas pilsētas elementārskolām un dzīvo Stabu ielā 44. Vilis ceļas septiņos no rīta, pusstāpods brokastis, pusdeviņos dodas uz privāttundām, no 9 līdz 11 pasniedz stundas, pusdivpa-

dsmītos pārnāk mājās, vienos ēd pusdienas, pēc tam raksta un lasa. Vilim patīk krēslas laiks, kad viņš pašā beidzot viss atdzīvojas. Ja dzejnieks kaut kur nedzer vai nelīksmojas, tad šajās stundās viņš domās sarunājas ar saviem tuvajiem, mīļajiem klusā un tālā meža nostūrī. Vientuļīgi lampas gaismā sežot, viņš iztēlē dzird Frīdijas sudrabaini sapņainos smieklus...

Pēc jaukajām ciemošanās reizēm – gan sapņos, gan arī īstenībā – kļūst tik sēri, tik sēri, tik vientuļi... Mierinājums tiek rasts alkoholā. Annas vēstules ir kā talismans, kas spēj atturēt no neceļiem. Spēj, bet ne vienmēr.

Nākamā dzīves vieta – Berga bazārs, 3. līnija, 33. kortelis. Te tiek sagaidīta 25. dzimšanas diena. Puse mūža, grūti nopūšas dzejnieks. Sveicieni no abām mīļajām kavējas. Varbūt viņas šaubās par Viļa jūtu patiesumu un uzticību? Vilis ir kurzemnieks (vispār jau zemgāietis, bet cariskajā Krievijā Zemgale ietilpst Kurzemes guberņā), un sirds ir kurzemnieka gods!

Neviens no iepriekšējām pieaugušajām un izglītotajām dāmām (nez, cik daudz tev tādu bijis, droši vien domā Anna) nav spējušas iegūt pār Vili tādu varu kā šis pusplaukušais "liljas pumpurīš". Frīdija varētu iemīlēt Vili tikai tālab vien, ka mamma un visi citi viņu mīl, arī tāpēc, ka Vilis būs viņai blakus, kad meitenē pamodīsies sievietē. Ja nu tomēr viņa nespētu Vili iemīlēt, tad viņš dzīvos kā turku sultāns – ar visām un bez nevienas.

Jūtu pinekļos

Pagaidām Frīda sirgst, pieaugdama no laimīga bērna par slimīgu jaunavu. Vilis piekrodina, lai māte raksta par katru meitas soli. Pret Annu Vilim ir pilnīga pašlāvība, bezgalīga uzticība un bērna mīlestība. Viņš pat skūpstas Annas vēstules, jo ir pārliecināts, ka arī viņas mīlestība pret Vili ir īsta un neliekuļota. Droši vien tā arī ir... Lai gan ļoti var būt, ka tā nav tīra mātes mīlestība. Varbūt sirds Annai saraujas aiz saldām bēdām, lasot Viļa rindas, ka ar viņas meitu saistās viņa mūža lielās cerības, jo Frīdija savā garā tik līdzīga mātei... Frīdiju, vēl bērnu, Vilis gaida uzaugam, bet Anna jau zied savā pēdējā sievišķajā kvēlē.

Nav pat minēts, kad viņš nedomātu par abām sievietēm, domās ataust gaiša pagātnes aina – Anna viņu no rīta modina. Anna – viņa visa ir sirds un jūtas, dzeja un mūzika! Jā, arī latvietei var piemist jūtu maigums, ne tikai vācietei vien.

1899. gada rudenī Vilis Lejnieks ir jau pirmais adjunktis. Draugu viņam nav,

ir tikai labi paziņas. Dzeja apnikusi, biedru sarunas aprieušās, kaut gan dažreiz viņš aiziet preferansu uzspēlēt un alu iedzert, bet garlaicīgi, tik garlaicīgi! ...

Pat dzeju viņš par šo tēmu sakalīs, kad sirds bijusi kā kaila nora: "Ne domu, ne jūtu, viss tukšs un salts..." (Šo dzejoli drīz komponēs cits jauns un nelaimīgs cilvēks – Emīls Dārziņš). Vienīgi domas par Annu un Frīdiju neļauj Vilim aiziet neceļos. Vēstulēs viņš dāvā skūpstus, kurus dzīvē viņam nav tiesību dot, jo Anna ir laulāta sieva, bet Elfrīda – vēl pusaudze. Viņš nav dzīvojis kā mūks, tikai tagad sācis kārtīgu, "zolidu" dzīvi. Tomēr brīžam jauneklim liekas, ka jādzīvo ir tikai tagadnei, jo nākotnes sapņu pilis ir uz smiltīm celtas. Tagad viņš ir sapratis, ka daudz laimīgāks par sapņotāju un prātotāju ir vienkārtš rokpelnis. Vilis ir vecs tapis, jauns būdams, kā lai viņš saista pie sevis šo nevainīgo bērnu, kam pasaule ir rožu dārzs? Kad dzīve būs par daudz grūta, viņš atradīs veidu, kā no tās tikt vaļā.

Smaga dzīve ir kļuvusi arī Annas vīram un Frīdas tēvam. Vilis ir aiznesis sev līdzīgu viņa sievas sirdi un pret savu gribu kļuvis par ģimenes ārdītāju. Nav Melbārdim vairs ne laimes, ne sirdsmiera. Pēc Viļa ierašanās ciemos viss kļuš vēl sliktāk. Kamēr viņas mīlais ciemiņš mājās, Anna ir spīrgta un vesela, kad Vilis aizbrauc, viņa vairs ar vīru nerunā un nepārtaukti slimo.

1899. gada 18. novembra vakarā skolotājs Lejnīeks Dzirnāvu ielas iebraucamajā vietā tiek ar Elfrīdas tēvu, viņš grib noskaidrot attiecības un vērst visu par labu. Tomēr Melbārdis, kaut arī kopā abi krietni paēduši un sadzēruši, noraida jebkādas Viļa ierosinājumus. Viņš neklausās Viļa iebildēs, ka Anna vairs nevar mīlēt kā jaunībā un ka Elfrīda nekad nebūs laimīga ar kādu citu. Saruna turpinās vēl otrā dienā, kad Lejnīeks vēlreiz uzmeklē savas iecerētās tēvu.

Viņš mēģina pārliecināt Melbārdi par savu mērķu skaidro tīrību, lūdz žēlot Annu un arī lepoties ar viņu – tik cēlu laulātu draudzeni.

Nobucojis Annas vīru uz abiem vaigiem, Vilis sirsnīgi pamāca noskumušo, ka viņš var būt laimīgs par to vien, ka Annas jaunība piederējusi viņam. Melbārdis tik un tā negrib, ka Vilis brauktu uz Liezeri, kamēr Frīda nav pilngadīga, turklāt viņš iebilst pret Viļa un mammas saraksti, jo uzskata, ka viņu abu iecere ir vislielākā nekrietnība pret meiteni. Frīdai pašai jāļauj izvēlēties.

Pagadījās puķe ceļa malā...

Sarunu gandrīz vārds vārdā Lejnīeks atstāta "mammai" vēstulē un atzīstas viņai mīlestībā, jo Annai ir tik cēlas jūtas, maiga sirds un gatavība upurim. Kad Vilis saņēmis Annas solījumu, ka Frīda mīlēs viņu, dzejnieks atkal lej asaru paltis aiz laimes, bet lūdz skaidrību – lai Anna prasa pašai meitenei. Viens vienīgs viņas vārds, un viņš vairs nepārkairināsies uzdzīvē, taupīsies viņai. Protams, veneriskās slimības viņš neesot saķēris, bet agrākā spirtuma vairs nav.

Laikam jau Anna nav priecīga par šādu atzīšanos un pārmet viņam, jo Viļa jūtu kvēle pret Annu pēdējās 1899. gada vēstulēs apdzīst. Viņš pat aizrāda "mammai", ka viņa var būt laimīga, jo vīrs viņai tik ļoti pieķēries vēl tad, kad jaunības kaisle sen jau pagājusi.

Ziemassvētkos Vilis Lejnīeks uzdzīvo Torņakalnā – ēd, dzer un līksmojas, iepazīstas ar jaunkundzēm. Dzīvo bez sievietes – tā taču ir nāve. Jāsāk lietas skatīt praktiskāk. Frīda nav sasniedzama, bet vēstulēs Annai tiek apgalvots, ka katrā (cik viņam tādu, domā Anna) jaunavā viņš meklē (kāpēc meklē, uztraucas Anna) Frīdu.

Pašai "mammai" arvien vairāk tiek vēltītas skarbas rindas. Vilim apnikusi viņas žēlošanās. Kā materiāli

nodrošināta, laulāta drauga mīlēta un cienīta sieva pret vīru var tik slikti izturēties! Nē, viņš nav neuzticīgs, viņš nav egoists, kopš pagājušās pirmdienas viņš vairs nedzer!

1901. gadā Vilis brālim Jānim raksta, ka viņam ir "fizišķeskāja i morālējā nevozmōžnostj" (fiziska un morāla neiespējāmība – no krievu val.) brāļoties ar Trimpu, jo darba ir daudz – skola (pastāvīga skolotāja vieta pie Todlēbena savienotajām skolām), literārais darbs, "Pēterburgas Avīzes", kur viņš ir adjunkts – redaktors. Skolas alga – 750, redaktora – 600 rubļu, par katru nodrukātu rindu – 5 kapeikas. Tā kā varētu sākt atdot 1000 rubļu parādu...

Dīvaini, ka otra dēla piedzimšana neatstāj nekādu iespaidu uz baznīcas konsistorijas lēmumu šķirt Viļa un Otilijas Lejnīeku laulību.

Dzīvoklī Aleksandra ielā 106 – 7 dzīvo spīrgts un enerģisks jauns vīrietis, kurš pārdomā, vai gaidīt savu sargeņģeli Frīdiju vai ļauties "baidījuma aktam". Nabaga Anna nojauš, ka Vilis kaut ko slēpj. Ko palīdz tas, ka Vilis vasarā plūc Annas mīļākās puķes – papardes – par piemiņu, ja viņa dzīvē un mājā, kaut arī varbūt ne sirdī, valda cita sieviete.

Beidzot novembrī nāk arī atzīšanās. Ir, ir viņa dzīvē cita sieviete, un tas Vilim nācis tikai par labu. Viņš vēl arvien saglabā savu sirsnīgo draudzību un sešus gadus garo mīlestību pret Frīdiju un Annu, tikai kāda "viņa" ir remdējusi sēras un palīdzējusi sakārtot dzīvi. Pats viņš ir

gluži vienaldzīgs un pasīvs, viss notiek aiz garlaicības vien, un vēl aiz ilgām... Puķe pagādījās ceļa malā, viņš to ir noplūcis.

Šī sieviete zina visu par Frīdiju, bet tagad esot laimīga, ka viņš tai pieder. Savu kārt Vilis ir laimīgs, ka nu ir atpestīts no drūmajām domām, viņa dzīvē viss kārtībā. Viņš tikai vēlētos dzirdēt Annas domas par to visu...

Ieprogrāmmētā traģēdija

Nav zināms, kādas bija Annas domas. Viņa jau nebija parasta sieviete, šī Melbāržu Anna. Vili Lejnīeku viņa patiesi mīlēja, šajā padrukajā, ūsainajā vīrietī viņa redzēja trauslo dzejnieka dvēseli, bērna uzticību un pašlūbību. 1902. gada Lieldienās Vilis viesojas Liezerē, šķiet, ka viss ir aizmirsts un piedots, taču Vasarsvētkos Anna nevēlas vairs viņu redzēt savā mājā.

Pavadījis kādu laiku Pēterpilī, redīgēdams avīzi, kamēr Plute atvaļinājumā, Vilis Lejnīeks pārbravca Rīgā un apmetas Kurmanova ielā 16 – 8. Viņš cer, ka varēs dzīvot vienā dzīvoklī kopā ar Annas bērniem, kas sāks mācības Rīgā. Visu rudenī viņš vairākkārt mierina Annu, ka nav iemesla bažām un ļaunām domām.

Dīvaina ir Viļa Lejnīeka loģika, ja mēs zinām, ka 5. oktobrī dzimis viņa dēls Tālvāldis. Bērna māte ir tā vārdā nenosauktā "viņa", īstenībā skolotāja Otilija Kuča. Kad viņa saista savu dzīvi ar Plūdunu, meitenei ir tikai deviņpadsmit gadu. Otilija ir ar zelta medaļu pabeigusi Lomonosova ģimnāziju un tikko sākusī strādāt skolā. Pieklāvīga, atsaucīga, iemīļējusies talantīgā dzejniekā, kas sarakstījis "Atrairnes dēlu", "Rekviemu", "Divi pasaules", viņa ļaujas savai pirmajai mīlestībai un divdesmit gadu vecumā kļūst par māti.

Bērns ir piedzimis, turklāt skolotājiem, kas nav laulāti! Jāprecas, lai kā to – vismaz Vilim – negribētos darīt.

Arī Anna ir tādās pašās domās – sievietes gods ir jāglābj, cita ceļa nav – reālā laulības dzīve jānostiprina arī Dieva priekšā.

1902. gada 29. novembrī Vilis un Otilija staigā pa Vērmanes dārzu. Viņi šaubās, iet vai neiet pie mācītāja. Pašiem jāsmējas, kāda komēdija jāspēlē, tomēr – jāiet un jādara tā lieta. Mācītājs runā ar tādu svētīšanas runu ar tādu iedvesmu, ka pat viņa palīgs klausās, bijīgi rokas salicis. Vilim par to visu nāk smieklī, viņam tieši gribas kaitināt svēto vīru, jo viņa prātā jau ir doma par evaņģēliski luteriskās baznīcas likumu studēšanu, kā šķirt laulību, nevis nopietna un kristīga ģimenes dzīve ar Otiliju. Pat šajā dienā viņa domas ir pie

Frīdijas, viņš tūlīt pat raksta Annai, lūgdams izturību, pacietību un milestību. Laulības – tā ir tikai komēdija, ko apstākļi piespiež spēlēt.

Laulības komēdija pārvēršas traģēdijā. Kāzu priekšvakarā Otilija šņukst savā gultā, šņuksti pāriet skaļās raudās. Vilis raksta vēstuli, viņa ļoti labi zina, kam. 18. janvārī dzīvoklī notiek laulāšana.

Jaunajam pārim prāts pavisam bēdīgs. Vilim tik trūcīgi ap dūšu, ka nezina, kur likties. Vai tas tiešām notiek ar viņu? Kā tas var būt, ka Elfrīdas vietā viņam blakus pie altāra stāv "viņa"? Kā dzīve var ar viņu tā izrīkoties? Vilis zina – arī Otilija ir nelaimīga, jo viņš līcis līgavai zvērēt, ka viņa nelīks šķēršļus laulības tūli-

Vēl ir jāzina sīva cīņa ar stūrgalvīgo Elfrīdas tēvu, kuru grūti pārliecināt, ka atstāt sievu ar bērniem ir goda vīra darbs.

tējai šķiršanai. Turklāt viņš kāzas grib nosvinēt bez sievas radiem. Tos viņš nicina no visas sirds, Otilijas mātei pat rupji aizliedz saukt sevi par znotiņu.

Izmisuma pilnas vēstules ceļo uz Liezeri visu ziemu. Atbildes uz Rīgu nāk telegrāfiski īsas, atraidošas. Bet Vilis sola, ka drīz nāks brīvība no laulības, kas sagādā tādas ciešanas. Frīda ir viņa saules gaisma un vienīgā cerība. Gredzenu viņš nevalkā, ar sievu kopā neguļ (laikam tāpēc nenojauš, ka viņa gaida otru bērnu un tieši tāpēc viņas figūra ir kļuvusi tik neglīta), bērns viņam pilnīgi pretīgs. Varbūt Annas mātišķā sirds nespēj Vili saprast, tāpēc viņas vēstules nav tādas, kādas gaida izmisumā nīkstošais dzejnieks. Viņa pati bija ieteikusi šīs laulības uzņemt ar aukstām asinīm un vienalzīgi, bet nu... Dzīves mērķis taču ir laime, ne pienākuma pildīšana, kāpēc viņam būtu jācieš! Frīdai jau drīz iesvētības... No viņa mazās skolnieceites ir izveidojusies daīļa jaunava.

Bet "otra puse" gānās, melo, krīt uz nerviem ar savu raudāšanu. (Vai Vilis izliekas, ka nezina par Otilijas grūtniecību? Vai nenojauš?! Dzīve ar viņu ir gatavā elle! Viņš gan pacieš visu, pat splanāšanu virsū, bet, kad "viņa" lamā Frīdu, Vilim ir jāņem nopietnāki līdzekļi, lai savaldītu sievu.

No Lejeniekiem, kur vasarsvētku nedēļu vada Vilis ("viņa" ir Kuldīgā pie sava brāļa ar zidaini Tāivaldi uz rokas un mazo Emīlu zem sirds), uz Liezeri turpina plūst vēstules, lai pārliecinātu Melbāržu ģimeni un īpaši

jau tēvu par Viļa godīgajiem nodomiem. Frīdai esot daudz lielākas tiesības uz viņu, jo sen jau solījies, kamēr sievietei viņš nekad nav devis ne mazākās cerības. Savu bērnu "otra puse" apkops pati, turklāt "viņa" aiz dusmām nemaz nelaidīs mazo pie Viļa, tā ka Frīdai šis bērns nekad nebūs uz kakla. Frīda ne pie kā nav vainīga, viņa ir šķīsta kā lilija un nevainīga kā dūja.

Vai nu ir laime pilnībā?

Šķiršanās lieta virzās uz priekšu lēni, bet pamatīgi. "Viņa" ir pārliecināta, ka bez laulības abi varbūt paliktu kopā, bet tagad gan viņi šķiras uz mūžu. (Sievietēm kā jau vienmēr ir taisnība. Otilija ar ģimeni – vīru un jau četriem bērniem – pēc dažiem gadiem dosies uz Krieviju un tur arī paliks.) Vēl sieva teikusi: "Frīdas bērņus gan tu mīlēsi" – tas ir kā pārmetums, kā skaudra nožēla...

Bet Frīdai jānāk uz Rīgu un jāmacās saimniecības lietas – šūšana un pavārmāksla! Ne jau ar krievu vokābuliem ģimeni baros. Šķiršanās spriedums esot jau gatavs! Tagad tikai jānopelna nauda jaunajai dzīvei ar Frīdu. "Otra puse" atver skolu, tādat viņas eksistence ir nodrošināta, kāds atvieglojums!

Dzīvoklī Kurmanova ielā 4. augusta rītā pēc smagām pagīrām pamoždamies, Vilis nolemj – tas ir pēdējais dzērums. Tomēr jau pēc pāris nedēļām atkal metas uzdzīvēt, jo no Liezeres nav vēstuļu, viņš jūtas pamests. Frīdijas tēlu viņš lolo sapņos, mila pret viņu dara Vili laimīgu, bet... Kārtējo reizi atskurbis, viņš nolād sevi, ka nav sava sapņa cienīgs. Dzīve nodzīvota, sapnis izsapņots, palikušas tikai pagīras.

Drīz nāk priecīgs iemesls iedzeršanai – laulības šķiršanas spriedums rokā! Svilpodams un dancodams Vilis kopā ar kolēģiem aiziet uz bufeti, kur sajūsmā dzied pat operu ārijas. Nākamajā rītā pagīras atkal ir tik milzīgas, ka viņš nozvērējas alkoholu

Vilis Plūdons ap 1930. gadu.

vairs mutē neņemt. Lai tagad ar jaunu mēnesi – oktobri – sākas jauna un skaidra dzīve!

1903. gada 6. oktobrī sākas Viļa Plūdoņa otrā dēla Emīla Lejnieka mūžs. Tēvs viņu kopā ar gadu vecāko brāli pieminēs tikai atstātajā testamentā. (Turklāt gluži veltīgi, jo abus Plūdoņa vecākos dēlus, kas dzīvoja Padomju Savienībā, pazudinās Staļina represijas. Tāļivaldi, smagi sakropļotu, gan 1940. gada janvārī atļaidīs mājās nomirt. Bet Emīls ir starptiem daudzajiem tūkstošiem nezināmos brāļu kapos norakto, uz kuriem attiecās bēdīgi slavenais teiciens – desmit gadi bez tiesībām sarakstīties. Nobendētie jau neraksta.)

Divaini, ka šā bērna piedzimšana neatstāj nekādu iespaidu uz baznīcas konsistorijas lēmumu šķirt Viļa un Otilijas Lejnieku laulību. Oktobra pēdējā nedēļā trīs nedēļu vecais Emīls tiek nokristīts, bet pēc dažām dienām notiek šķiršanās akts. Uz Liezeri tiek sūtīta telegramma ar vienu vienīgu vārdu – brīvs!!!!!!!!!!!!!!

Vēl ir jāaicina sīva cīņa ar stūrgalvīgo Elfrīdas tēvu, kuru grūti pārliecināt, ka atstāt sievu ar bērniem ir goda vīra darbs. Vilis baidās rakstīt Melbārdim, tāpēc atrunājas, ka līst un luncināties viņam ir pretīgi, lai labāk Frīda un māte runā viņa vietā.

Ziemassvētkos viņš tiek aicināts Melbāržu ģimenē. Frīda beidzot atzīstas Vilim, ka mīl viņu. Nu Viļa un meitenes mātes cerības ir piepildītas! Aiz lielas laimes un arī aiz bailēm no tēva, kas tāds savāds apkārt staigā, dzejnieks pavisam maz ievēro Annu. Frīdas roku viņš gan lūdz vēlāk vēstulē, uz kuru atbildi nesaņem. Neizprot viņš Melbārža izturēšanos! Tomēr sajūta ir kā svētku priekšvakarā, jo Vilis beidzot cer dabūt Elfrīdu.

1904. gada 11. jūlijā – četrus mēnešus pēc Viļa vecākā brāļa nāves – Liezerē tiek svinētas Elfrīdas Melbārdes un Viļa Lejnieka laulības.

Līgavai ir 19 gadu, līgavainim – jau 30. Ir panākts ilgotais mērķis. Tikai... Vilis nevar droši atbildēt "jā" uz brāļa jautājumu, vai nu viņš ir laimīgs. Lauku dzīve ir apnikusi, darbi nevedas, viņš nu ir tik muļķīgi konstruēts subjekts, kas nespēj būt pilnīgi laimīgs! Laime vairāk panākama no "iekšas" nekā no "āras"...

Kādas skumjas acis

Rudenī jaunais pāris dzīvo divās istabās Suvorova ielā 80 – 13. Bet adreses mainās – Ģertrūdes, Pauluči, Dārtas, Ieroču iela, Torņakalns. Naudas nekad nepietiek. Bērnu pirmajos deviņos laulības gados nav. Frīdija ir trausla un slimīga, viņai bieži uznāk ģīboņi.

Kad beidzot 1913. gada naktī uz 23. februāri Vilis pirmo reizi redz, kādas moka Elfrīda izcieš, lai kļūtu par māti, bērna raudas viņam šķiet tikai brīnišķīgs "akomponements" priecīgās ziņas sūtīšanai. Jaunos vecākus sajūsmina Vaidiņas pirmie soļi, vārdi, darbības. Aizgrābti viņi skatās, kā Vaidiņa ucina un ieaijā savu lelli: "Lāca bēns... iļā! iļā! māte ogu palasīt! kušū! kušū!... acis ciet!"

Pēc Vaidas Vilim un Elfrīdai piedzimst vēl septiņi bērni – Antra, Ināra, Vilmārs, Druvenalds, Dainuvīte, Ilizana (viņa mirst maza), Varimants. Bērnības skaistās vasaras pāriet tēva mājās Lejeniekos. Netāļajos kapos dzejnieks savu vecāku Annas un Jāņa, arī brāļa Kārļa atdusas vietā uzliek pieminekli un iekārto jaunus kapus sev un savējiem, lai visi būtu kopā arī pēc nāves.

Uz Annas kapu Vidzemē dzejnieks arvien vedis sarkanas rozes.

Krievu dzejniece Karīna Degtjare, Plūdoņa mazmeita, savās atmiņās stāsta, ka viņas tēvam Emīlam acis vienmēr bijušas skumju pilnas. **MV**

Raksta tapšanā izmantotas Plūdoņa vēstules, kas glabājas Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā.